

Maaraportti KPY:n teemakonferenssiin 27.–28. lokakuuta 2020: "Kuinka varmistamme laadukkaiden julkisten palvelujen saatavuuden koko maassa?"

Julkisen sektorin rakenne

Tanskassa on kolme hallinnon tasoa: valtio, alueet ja kunnat. Niitä johtavat kansankäräjät, alueneuvostot ja kunnanvaltuustot.

Tanskassa on *viisi aluetta* ja *98 kuntaa*. Tanskan parlamentti eli kansankäräjät säätelee lait ja päättää, mitä tehtäviä valtion, alueiden ja kuntien kuuluu hoitaa. Kansankäräjät säätelee myös yleisiä ja tehtäväkohtaisia lakeja, joihin sisältyy määräyksiä tehtävien järjestämisestä, johtamisesta ja hoitamisesta. Näistä mainittakoon valtion vuotuinen tulo- ja menoarviolaki, EU:n rahoitussopimuksen toimeenpanoa säätelevä budjettilaki sekä sektorikohtaiset lait, kuten terveydenhuoltolaki ja palvelulaki.

Valtion, alueiden ja kuntien välinen tehtävänjako ilmenee seuraavasta taulukosta.

Valtio	Alueet	Kunnat
<ul style="list-style-type: none"> • Maanpuolustus ja ulkopolitiikka • Poliisi ja tuomioistuimet • Moottoritiet • Yliopistot ja tutkimus • Ammatillinen koulutus • Toisen asteen koulutus • Ympäristösääntely ja alueidenkäytön suunnittelu, elintarvikevalvonta jne. • Kansankirkko • Vastaanottokeskukset ja maahanmuuttopolitiikka	<ul style="list-style-type: none"> • Sairaalat ja perusterveydenhuolto • Alueelliset liikenneyhtiöt • Sosiaalialan erityistehtävät • Aluekehityssuunnitelmat	<ul style="list-style-type: none"> • Vanhustenhuolto • Avoterveydenhuolto • Perusopetus • Päivähoito • Musiikkikoulut, kirjastot jne. • Tiet, puistot jne. • Viemäröinti, jäteveden puhdistus (yhtiöiden kautta) • Toimeentulotuki, eläkkeet jne.

Valtion, alueiden ja kuntien lisäksi julkiseen sektoriin lukeutuvat julkisomisteiset yhtiöt. Niiden tuotanto vastaa kaikkiaan noin 180:tä miljardia Tanskan kruunua, ja toimialoihin lukeutuvat muun muassa osittain sähkönjakelu, vesi- ja jätevesihuolto, julkinen liikenne (Tanskan valtionrautatiet) ja posti. Yksityistämisestä huolimatta julkisomisteisten yhtiöiden osuus kasvaa, mikä johtuu toisaalta kunnallisen vesi- ja jätehuollon yhtiöittämisestä, toisaalta toiminnan laajenemisesta energihuollon alalle.

Julkiset menot ja rahoitus

Vaikka kunnat ja alueet hoitavat useimpia tehtäviä, valtio *maksaa* eniten niiden hoitamisesta. Kunnat saavat valtiolta sekä yleistä tukea ja rahoitusta (valtionosuutta) että menojen (lähinnä tulonsiirtojen) kompensointiin tarkoitettuja korvauksia.

Ainoastaan valtiolla ja kunnilla on verotusoikeus. Alueiden rahoituksesta valtaosa tulee valtiolta ja pieni osa palvelujen myynnistä kunnille ja yksityisille (sosiaaliala ja joukkoliikenne). Kunnat osallistuvat vähäisessä määrin myös oman alueensa terveydenhuoltoalueen rahoittamiseen.

Julkishallinnon ja julkisten palvelujen menot olivat vuonna 2018 kaikkiaan 1,144 miljardia Tanskan kruunua, mikä vastaa 51,4:ää prosenttia Tanskan bruttokansantuotteesta (BKT). Noin puolet (24,6 prosenttia BKT:sta) tästä oli julkista kulutusta ja noin kolmasosa henkilökohtaisia tulonsiirtoja, kuten päivärahoja, toimeentulotukea ja kansaneläkettä.

Julkisen sektorin palveluksessa oli elokuussa 2019 kaikkiaan 832 000 henkilöä, mikä on noin 30 prosenttia kaikista palkansaajista. Lisäksi monet yksityisen sektorin työntekijöistä työskentelevät yrityksissä, jotka toimittavat tavaroita tai palveluja julkiselle sektorille. Kunnat ovat ulkoistaneet noin 25 prosenttia palveluista.

Ulkoistettuihin palveluihin lukeutuvat useimmiten tekniset palvelut, esimerkiksi teiden kunnossapito, mutta myös noin 25 prosenttia sosiaalialan tehtävistä (vanhustenhuolto, sosiaalipalvelut jne.). Terveydenhuollon ja varhaiskasvatuksen alalla palveluja ulkoistetaan harvemmin. Peruskoulut ovat yleensä kunnallisia, mutta niiden rinnalla on suoraan valtion ohjauksessa olevia yksityiskouluja, jotka eivät toimi kuntien alaisuudessa.

Julkisen sektorin ajankohtaisia ongelmia

Julkishallinnon rakenteesta päätettiin vuonna 2007 toteutetussa viimeisimmässä kuntauudistuksessa. Tuolloin kuntien lukumäärää vähennettiin, läänit korvattiin alueilla ja monet läänien tehtävistä siirrettiin joko kunnille tai valtiolle.

Tanskan edellinen hallitus suunnitteli alueiden lakkauttamista kokonaan. Ehdotus kuitenkin kaatui hallituksen myötä viime kansankäräjävaaleissa. Nykyinen hallitus on ilmoittanut aikovansa sen sijaan ehdottaa terveydenhuollon uudistusta, jossa kunnille siirrettäneen (entistä) enemmän tehtäviä mutta jossa sairaalat jäävät edelleen alueiden vastuulle.

Sosiaalipalvelujen saralla hallitus on ilmoittanut antavansa ”hyvinvoinnin kustannuksella tapahtuvaa voitontavoittelua” torjuvan ehdotuksen, jossa tiettyjen yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajia

velvoitetaan muuttamaan toimintamuotonsa itsenäiseksi voittoa tavoittelemattomaksi laitokseksi (selvejende institution). Säännöt ovat jo voimassa koko perusopetuksen alalla.

Kuntien keskinäistä tasausjärjestelmää muutetaan ensi vuodesta alkaen. Ylimenokaudella valtio rahoittaa kuntien kokonaistalouden ylijäämäiseksi. Samalla jotkin Tanskan vauraimmista kunnista ovat nostaneet kunnallisveroprosenttiaan kompensoidakseen sitä, että ne joutuvat jatkossa maksamaan aiempaa enemmän kuntien keskinäiseen tasausjärjestelmään.